

Atina Katalanları ve Ege Bölgesinde Türk Yayılmasının Başlaması

The Catalans of Athens and the Begining of the Turkish
Expansion in the Aegean Area

Elizabeth A. Zachariadou*
Çev. Serdar Çavuşdere**

Marino Sanudo'nun 1327 yılında kaleme aldığı mektuplardan biri en azından kısmen de olsa genelde Katalanlara ve özellikle de Atina Dukalığına karşı gerçek bir ittifakın kurulmasını amaçlamaktadır. Sanudo bu mektubunda, Akdeniz bölgesindeki Katalan yayılmasından ve bu yayılmanın yol açtığı tehlikeden bahsetmekte; ardından da bu tehlikenin Katalanlar ile Türkler arasındaki sıkı ilişkilerden dolayı daha da hissedilir hale geldiğini ifade etmektedir. Sanudo, Katalanların özelliklerini analiz ederken onların bilhassa Müslüman Araplar ve Türkler ile kurmuş oldukları dostluk ve ittifaka dayanan ilişkilerini çok iyi muhafaza ettiklerini belirtmektedir¹.

* "The Catalans of Athens and the Begining of the Turkish Expansion in the Aegean Area", *Studi Medievali*, 3^a Serie, XXI, Spoleto 1980, p.821-838.

** Bu makale İngilizce aslından Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Turizm Uzman Yardımcısı ve Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı (Ortaçağ Tarihi) Doktora Öğrencisi Serdar Çavuşdere tarafından tercüme edilmiştir. E-posta: serdarcavusdere@hotmail.com.

¹ A. Cerlini, "Nuove lettere di Marino Sanudo il Vecchio", *La Bibliofilia*, XLII, (1940), ss. 321-359; bu husustaki mektup için ss. 349-354. Cerlini tarafından yayınlanan bu mektuplar son zamanlarda D. Jacoby tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bkz. D. Jacoby, "Catalans, Turcs et Vénitiens en Romanie (1305-1332): Un nouveau témoignage de Marino Sanudo Torsello", *Studi Medievali*, se. 3^a, XV, (1974), ss. 217-261 (bundan sonra Jacoby, "Catalans"). K. M. Setton, *Catalan Domination of Athens, 1311-1338*, London 1975 (gözden geçirilip düzeltilmiş baskı), ss. 1-14; P. Wittek, "Yazijioghlu Ali on the Christian Turks of Dobruja", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, XIV, (1952), ss. 639-668 ve özellikle ss. 662-667; S. Tramontana, "Per la Storia della 'Compagnia Catalana' in Oriente", *Nuova Rivista Storica*, XLVI, (1962), ss. 58-95.

Önceki olayların iyi bir mülahazası bu Venedikli devlet adamının hiç olmazsa bu son hususta haklı olduğunu kanıtlamaktadır. Nitekim İmparator Andronikos II tarafından Küçük Asya'ya Türkleri buradan çıkartmak için gönderilen Katalan Kumpanyası, tam aksi bir hareketle burada Türklerle işbirliği yaparak İmparatoru tamamen hayal kırıklığına uğratmıştı. Katalanlar, Küçük Asya'dan geri çekilirken ve hemen ardından da Trakya'ya geçerken yanlarına birkaç yüz kişiden oluşan Türk kuvvetlerini de almışlar ve daha sonra Trakya'da Katalanlara daha fazla sayıda Türk birlikleri katılmıştı. Hatta Türklerin çoğu Katalanları takiben Yunanistan'ın güney kıyılarına kadar ulaşmışlardı. Katalanlar, kendileri Atina bölgesine yerleştiklerinde Türkler bir kısmı Küçük Asya'ya dönme girişiminde bulunmuşlar; fakat diğer bir grubu ise Kumpanya ile kalmıştı².

[s. 822] İlerleyen yıllarda Kumpanya, Küçük Asya Türkleri ile olan ilişkilerini bir ittifak kurmak suretiyle daha da ileriye götürmüştü. Bu ittifak öncelikle Ege Denizi'nin diğer Latin devletleri neticede de Atina Dukalığı'nın bizzat kendisi için ciddi sonuçlar doğurmuştu. Zira, Türkler sonradan müttefiklerini terk etmişler ve kendi menfaatleri doğrultusunda hareket etmeye başlamışlardı. Bu durumdan ilk zarar görenler ise Venedikliler olmuştu: Nitekim, Venedikliler ile Katalanlar arasında ihtilaf konusunu teşkil eden Eğriboz (Negroponte) Adası, bildiğimiz kadarıyla Türklere haraçgüzar olan ilk Venedik toprağı olmuştu.

Cereyan eden bu olaylar burada üç döneme ayrılarak incelenebilir. 1318 yılına kadar meydana gelen olayları ihtiva eden birinci dönem, Türkler ile Venedikliler arasında *modus vivendi* (geçici barış)'nin hakim olduğu bir dönemdir. 1318'den 1329 yılına kadar süren ikinci dönem ise Venedik'in Romania'daki topraklarını ve sahip olduğu hakları ciddi bir biçimde tehdit eden Türkler ile Katalanlar arasındaki ittifak dönemidir. Zira dönemin kaynakları incelendiğinde Ege bölgesindeki Türk akınlarının 1318'de ciddi bir hal aldığı ve 1326 yılından itibaren ise daha da yoğunlaştığı görülmektedir. Nitekim 1318 ve 1326 yılları Katalanların Türkleri müttefikleri olarak yanlarında buldukları dönem ile uyuşmaktadır. Üçüncü dönem ise büyük bir olasılıkla 1329 yılında başlamıştır; bu yıl Türkler ile Katalanlar arasındaki ittifak bozulmuş ve Türkler kendi menfaatleri doğrultusunda akınlarına devam etmişlerdir. Ancak taze kuvvetlerle harekete geçen Venedik'in yükselen Türk kuvvetine karşı ciddi darbeler vurmaya başladığı 1334 yılından sonra ise Türkler akınlarına kısa bir ara vermek zorunda kalmışlardır. Gerçekte bu dönem, Venedik'in Romania'daki son mülklerini de kaybettiği iki yüzyıl sonrasına kadar devam etmiştir.

² Katalanları izleyen Türkler hakkında bkz. Jacoby, "Catalans", ss. 230-234; ayrıca Wittek, "Yazjioghlu Ali", ss. 662-667.

I

1318 Öncesi. Türkler, Atina Dukalığı ile ilk ittifaklarını yapmadan önce Latin devletleri için bir tehlike unsuru teşkil etmiyorlardı. Bu tarihe kadar Türkler, Küçük Asya'da yayılmak için çaba sarfetmişler ve bundan dolayı esasında Bizanslılar ile savaşmışlardı. Arada sırada adalara düzenledikleri akınlar ise nadir ve küçük çaplı askerî hareketler olmaktan öteye geçmiyordu. Bu akınlar Türklerin amaçlarının genellikle sahip oldukları topraklar ile düşman ülkeleri arasında metruk bir sınır bölgesi yaratmak için Küçük Asya'ya komşu olan bazı adaları harap etmek olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Türkler, sonradan, belli veya belirsiz bazı sebeplerden dolayı hâkimlerini kendilerinin düşmanları olarak ilan ettikleri komşu olmayan bazı adalara da saldırmışlardı: Örneğin bu Türk akınları, Küçük Asya'da çok ciddi çıkarları bulunan Sakız Adası'na da düzenlenmişti. [s. 823] Ayrıca Şövalyelerin (Hospitaller) adaları da Türk akınlarından muzdaripti; fakat bu adalar Latinler tarafından fethedilmiş ve 1310 yılından itibaren de Türk Küçük Asyası yöresinde Latinlerin ana üssü olma vazifesini görmeye başlamışlardı³.

Bu gelişmeler, Venediklilerin ve diğer Latin hâkimlerinin Türklerin küçük çaplı bu deniz akınlarından pek kaygılanmadıklarını ve onların Türkleri önemli düşmanlar olarak göz önünde bulundurmadıklarını göstermektedir. Böyle bir yargının en iyi kanıtları Marino Sanudo Torsello'nun 1318'den önce kaleme aldığı *Secreta Fidelium Crucis* adlı eserinde bulunmaktadır: Bu çalışmada Türkler, gelecekte Mısır'a karşı düzenlenecek olan bir Haçlı Seferi'nde Hıristiyanların muhtemel müttefikleri olarak zikredilmektedir⁴. Sanudo'nun eserine 1322/1323 yılında eklediği bir

³ F. Heidelberger , “Kreuzzugsversuche um die Wende des 13. Jahrhunderts”, *Abhandlungen zur Mittleren und Neueren Geschichte*, Berlin and Leipzig, 1911, ss. 33-38; R. Lopez, *Genova Marinara nel duecento. Benedetto Zaccaria*, Messina-Milano, 1933, ss. 213-229; P. Wittek, *Das Fürstentum Mentesche*, Istanbul Mitteilungen, 2, İstanbul, 1934, ss. 58-59; P. Lemerle, *L'Emirat d'Aydin, Byzance et l'Occident*, Paris, 1957, ss. 50-54; B. Flemming, *Landschaftsgeschichte von Pamphylien, Pisidien und Lykien im Spätmittelalter*, Wiesbaden, 1964, ss. 71-72; L. Thier, *Kreuzzugsbemühungen unter Papst Clemens V (1305-1314), Franziskanische Forschungen*, Werl/Westf., 1973, ss. 82-89.

⁴ A. E. Laiou, “Marino Sanudo Torsello, Byzantium and the Turks: The Background to the anti-Turkish League of 1332-1334”, *Speculum*, XLV (1970), ss. 374-392, özellikle ss. 377-378. Bu hususta Sanudo kesin bir ifade ile şöyle demektedir: “*Quod capitaneus exercitus praelibati cum Turcis, qui morantur in Turchiae maritima, curialiter se haberet et ipsos amicabiliter pertractaret, et specialiter cum aliqua parte illorum, quae a Chandeloro usque Macrum dominium plenum tenent*” (J. Bongars, *Gesta dei per Francos, Secreta Fidelium Crucis*, Hanoviae, 1611, Lib. II, pars IV, s. 67; ayrıca Flemming, op. Cit., ss. 70-71). Türk ilerleyişi ve bu ilerleyişin sebep olduğu yağmacılık *Secreta Fidelium Crucis*'de şöyle tarif edilmektedir, s. 29: “*Turchi... quasi totam terram quam ultra Avedum versus Orientem Graeci tenebant, subiugaverunt sibi, de quo multi Graecorum mortui sunt, et capti et venditi*

notta Türklere karşı bir Haçlı Seferi yapılmasını teklif ederken Türklerin Katalanlar ile ittifak halinde olduklarını zikretmesi ise daha kayda değerdir⁵.

Sanudo'nun bu ifadesi bir taraftan Venedik'in Türklere karşı olan tavrını yansıtırken diğer taraftan da Venediklilerin belki de XIII. yüzyılın sonlarından itibaren Menteşe Türkleri ile sıkı ticarî ilişkiler kurmuş olduklarını göstermektedir⁶. Her iki tarafın da menfaatlerine göre şekillenen bu ilişkiler, Katalanların sahneye çıkmasıyla kötü bir havaya bürünmüş veya tamamen kesilmişti.

II

[s. 824] Menteşe ve Aydın Türklerinin Atina Dukalığı'nın müttefikleri oldukları dönem.

Menteşe ve Aydın Türkleri, XIV. yüzyılın birinci yarısının iki güçlü Türk beyliği idi⁷. Marino Sanudo'nun bir mektubunda özellikle Aydın Beyliği Katalanların müttefiki olarak zikredilmektedir⁸. Dahası Atina Dukalığı ile Aydın Türkleri arasındaki bu ilişkiler, Enverî'nin ünlü Aydınolu Gazi Umur Bey'in kahramanlıklarını anlattığı *Düstûrnâme* adlı epik şiirinde de yer almaktadır⁹. Menteşe ile ittifak ise sadece birkaç

sunt pro servis. Cum insuper ipsi Turchi de novo facto navigio, multas insulas quae sunt circa illam terram firmam cum crudelitate maxima destruxerunt, propter quod ipsa terra consumpta remansit".

⁵ Jacoby, "Catalans", s. 247, n. 181; ayrıca C. Kohler, "Notices et Extraits de Manuscrits", *Revue de l'Orient Latin*, V, (1897), ss. 27-32, özellikle s. 29: "Securiores existerent a Turchorum incursibus aliorumque Saracenorum molestiis ac possent a societate Cathalanorum aliisque maleficiis defensari".

⁶ E. A. Zaccariadou., "Sept traités inédits entre Venise et les émirats d'Aydın et d'Menteşe (1331-1407)", *Studi Preottomani e Ottomani*, Atti del Convegno di Napoli (24-26 settembre 1974), Naples 1976, ss. 229-240 (bundan sonra Zachariadou, Traités); Antalya yöresindeki Venedikli tüccarlar için bkz. Flemming, op. cit., ss. 70-71.

⁷ Aydın ile ittifak, Kumpanyanın Küçük Asya'da olduğu zamanlardan kalmadır: Bkz. Pachymeres (Bonn), II, s.585: "ουχ ολιγους των περι Ατινην Περασων συμμαχους διερραιψαν, περι που χιλιαδας δ υο". Kumpanyayı takip ederek Trakya'ya gelen Türklerin büyük bir kısmı Karasi Türklerindendi: Wittek, "Yazijioğlu Ali", ss. 662, 666-667; fakat Karesi Türklerinin Kumpanyanın Atina'ya yerleşmesi ile ilgili olarak her hangi bir rolleri yoktur.

⁸ Cerlini, "Nuove Lettere", s. 350: "Turchi d'Athini"; Onlar, Cerlini'nin iddia ettiği gibi "Atina Türkleri" değil şüphesiz Aydın Türkleridir, Cerlini, op. cit., s. 335, ve Jacoby, "Catalans", s. 253. Ne Sanudo'nun kullandığı Latince de ne de İtalyancada "Athini"nin "Atina" olma ihtimali vardır. Sanudo, Aydın'ı Athini olarak kaydetmektedir ki XIV. yüzyılın bazı Grek yazarları da bu kelimeyi tam olarak Ατιν (ης) şeklinde yazmaktadırlar: Bkz. G. Moravcsik, *Byzantinoturcica*, Berlin, 1958, II, ss. 57-58, örneğin Αιδης ayrıca του Ατ (η) ν, P. Schreiner, "Zur Geschichte Philadelphias im 14. Jahrhundert (1293-1390)", *Orientalia Christiana Periodica*, XXXV (1969), s. 390.

⁹ I. Melikoff-Sayar, *Le Destan d'Umur Pacha*, Paris, 1954, dize 1085-1116; ayrıca Lemerle, *L'Emirat d'Aydın*, ss. 116-118.

kaynaktan anlaşılmaktadır ki 1337 tarihli (henüz yayınlanmamış) bir belge bunu doğrulamaktadır. Bu belge, Kandiya Dukası ile Menteşe Emiri İbrahim Bey arasında yapılan bir antlaşmadır; bu antlaşmanın maddelerinden biri Eğriboz'un Menteşe ve Aydın beyliklerine haraçgüzar olduğunu kanıtlamaktadır. Nitekim bu tarihten kısa bir süre sonra Eğriboz'un, Katalanların müttefikleri sıfatıyla Ege'nin batı yakasına geçen Türklere haraçgüzar olduğu görülecektir.

Katalanların Türkler ile yaptıkları bu ittifak, Kumpanyaya Hıristiyan dünyasında kötü bir ün kazandırmıştı: Zira ittifak ticarî değil-bazı şeyler az çok kabul edilebilir-askerî özelliği ile ön plana çıkıyordu. Dönemin şartlarının değerlendirilmesi de bu ittifakın Kumpanya için hayatî bir önem arzettiğini kanıtlıyordu.

Kumpanya, Halmyros yakınlarında Thebes'de kazandığı zaferden sonra¹⁰ Atina'da bağımsız bir devlet kurmuştu ki bu devlet birkaç yıl boyunca düşmanlar tarafından kuşatılmış halde varlığını sürdürmeye mahkûm olmuştu¹¹. [s. 825] De Brienne Fransızları, Lecce kontları, Atina dükleri, Napoli Angevinleri, Mora prensleri, Papa, Venedik ve Sakız Adası'nın kuvvetli hâkimi Martino Zaccaria ile sıkı ilişkileri bulunan küçük Bodonitza Markiliği bu düşmanlar arasındaydı¹².

Kumpanya evvela Atina'da, Corinth ve Argolid bölgelerinde konumunu sağlamlaştırdıktan sonra bir sonraki hedef olarak kendine Eğriboz Adası'nı seçmişti. Diğer taraftan Argolid'deki karşılaşma, Kumpanya ile Angevinler arasındaki düşmanlığı daha da şiddetlendirmişti. Katalanlar Eğriboz'da ise önemli bazı sebeplerden dolayı adayı hâkimiyeti altında tutmaya büyük ehemmiyet veren Venediklilere karşı mücadele etmek zorunda kalmışlardı¹³. Doge Giovanni Soranzo'nun göreve geldiği ilk yıllarda Serenissima (Venedik Cumhuriyeti), adayı Hıristiyan korsanlara ve kâfir Türklere karşı

¹⁰ Jacoby, "Catalans", ss. 223–230.

¹¹ K. M. Setton, "The Avignonese Papacy and the Catalan Duchy of Athens", *Byzantion*, XVII, (1944–1945), ss. 281–303; *The Papacy and the Levant (1204–1571)*, Philadelphia, 1976, I, ss. 441–461; I. Burns, "The Catalan Company and the European Powers, 1305–1311", *Speculum*, XXXIX, (1954), ss. 751–771; A. Luttrell, "The Latins of Argos and Nauplia: 1311–1394", *Papers of the British School at Rome*, XXXIV, N.S., XXI, (1966), ss. 34–55; A. Bon, *La Moree Franque*, Paris, 1969, ss. 187–188 ve 225–227.

¹² W. Miller, *Essays on the Latin Orient*, Cambridge, 1921, ss. 250 ve 290.

¹³ Venedik ve Eğriboz arasındaki ilişki için bkz. D. Jacoby, *La Féodalité en Grèce Médiévale, Les "Assises de Romanie" sources, application et diffusion*, Paris-The Hague, 1971, ss. 187–203; ayrıca F. Thiriet, *La Romanie Vénitienne*, Paris, 1959, ss. 93–94; S. Borsari, *Studi sulle Colonie Veneziane in Romania nel XIII secolo*, Napoli 1966, ss. 52–59.

savunmak için adaya birkaç kadirga göndermeye mecbur olmuştu¹⁴ ki sözü edilen bu Hıristiyan korsanlar Katalanlar olmalıdır.

Diğer taraftan müphem bir şekilde zikredilen bu olay aslında bütün hikâyenin sadece başlangıcını teşkil etmektedir. Nitekim 1315'i takip eden yıllarda, 1316 ile 1317 yılları arasında Venedik, pek de açık olmayan bazı şartlar altında Kumpanya ile bir barış antlaşması imzalamıştı¹⁵. Bu antlaşmanın metni muhafaza edilemediği için antlaşmanın maddeleri de bilinmemektedir. Fakat 1318 tarihli bir belgede bu antlaşma, genellikle Mora'daki fieflerin sahipleri veya Mora beyliğinin vassalleri ya da açık bir biçimde kaydedildiği üzere Kumpanyanın düşmanları olan Venediklilere atfedilmektedir¹⁶. Bu barış antlaşmasının, Katalanlar ve onların müttefikleri Türklerin Romania'daki bazı Frank topraklarını yağmaladıkları sırada ve Eğriboz'da savaşın patlak verdiği Haziran 1318'de hâlâ geçerli olduğu zannedilmektedir¹⁷.

Venedik bu antlaşmayı yapmak suretiyle kendisini diğer Latin devletlerinden ayrı tutmuş fakat anlaşılabilir bu surette daha fazla kazanç elde edememişti. [s. 826] 1317 yılında ise Sicilya Kralı Frederick II.'in gayrimeşru oğlu Alfonso Fadrique Atina'ya gelmiş ve Dukalığın *vicar general* (başvekillik) vazifesini üstlenmişti¹⁸. Alfonso'nun dönemi Atina Katalanlarının yayılma devri ve Türkler ile işbirliğinin yeniden başlatılması ile uyuşmaktadır.

Katalan Kumpanyası Eğriboz üzerindeki haklarını Alfonso'nun Veronali Bonifacio adlı Eğriboz'un hâkimlerinden birinin kızı olan Marula ile evliliğine dayandırıyor. Şöyle ki Bonifacio ölünce Alfonso, eşinin Eğriboz'daki irsî haklarını talep etmeye başlamıştı¹⁹. Ancak diğer bir mirasçı

¹⁴ *Venetiarum Historia vulgo Petro Justiniano Justiniani filio adiudicata*, ed. R. Cessi-F. Bennato, Venezia, 1964, s. 212. Bu olay belki de 1315 yılında meydana geldi. Bkz. R. J. Loenertz, *Les Ghisi, Dynastes Vénitiens dans l'Archipel, 1207-1390*, Firenze 1975, ss. 137-138.

¹⁵ Bu antlaşma Michael Morosini Eğriboz baiuloso olduğunda akdedilmişti: Bkz. Jacoby, "Catalans", ss. 241-242 ve n. 148; Loenertz, *Les Ghizi*, ss. 136-137.

¹⁶ A. Rubio I Lluch, *Diplomatari de l'Orient Catala (1301-1409)*, Barcelona, 1947, ss. 125, n. 103 (bundan sonra D. O. C.).

¹⁷ D. O. C. s. 115, n. 95: "*cum quibus treugum et pacem habemus*".

¹⁸ R. J. Loenertz, "Athenes et Neopatras, Regestes et Notices pour servi a l'histoire des Duches Catalans (1311-1394)", *Archivum Fratrum Praedicatorum*, XXV, (1955), ss. 100-212, özellikle s. 104, n. 5 ve 6, Loenertz'e göre Alfonso Atina'ya Kasım 1317'den önce varmıştı; Jacoby ise bu tarihin 1317 Mart'ından önce olduğunu iddia etmektedir. Bkz. Jacoby, "Catalans", s. 241.

¹⁹ Veronali Bonifacio için bkz. Jacoby, "Catalans", ss. 239-241; Bonifacio, Mart 1317 ile Mayıs 1318 yılları arasında bir tarihte ölmüştü: Bkz. R. J. Loenertz, "Pour une edition nouvelle de L'Istoria del Regno di Romania de Marin Sanudo l'Ancien", *Studi Veneziani*, XVI, (1974), s. 51.

Bonifacio'nun oğlu Tomasaccio, Alfonso'nun iddialarına karşı çıkınca, Kumpanya askerî harekete geçmiş ve adanın tartışmalı yerlerini ve özellikle de Karystos ve Larmena kalelerini işgal etmişti. Bu olay Kumpanya'nın düşmanları arasında genel bir endişeye yol açmıştı. Öyle ki Kumpanya'ya birkaç protesto mektubu göndermek suretiyle bu olaylara karşı tavrını ortaya koyabilen tek güç Venedik olmuştu²⁰. Venedik aynı zamanda bir taraftan adayı savunması için Eğriboz'a bir ordu göndermiş²¹ ve diğer taraftan da Sicilya Kralı Frederick II. ile doğrudan temasa geçerek bu sorunu çözmeyi denemişti²².

Ancak tam da bu sıralarda Ege bölgesindeki durum yeni bir çehre bürünmüş; Alfonso ve onun müttefikleri Türkler bazı adaları ve anakaraları işgale başlamışlardı.

Burada Katalan-Türk işbirliğini incelemek gerekiyor. Alfonso ile bazı Türk Emirleri arasında resmî ittifakların kurulmuş olduğu gün gibi ortadadır. Zira Alfonso ile Venedik arasındaki savaşın ilk safhasına son veren 1321 tarihli antlaşmada söz konusu bu ittifaklardan açık bir biçimde söz edilmektedir²³. Fakat Türk akınlarını kaydeden 1318 tarihli belgelerde ise başlangıçta Türkler ile Alfonso arasında böyle bir işbirliğinin yapıldığından açık bir biçimde bahsedilmemektedir. [s. 827] Böyle bir işbirliğinden ilk kez Papa John XXII.'ın Mayıs 1318 tarihli bir mektubunda söz edilmektedir ki bu mektupta Katalanları ve Türkleri Eğriboz'a getiren kişinin Alfonso olduğu anlaşılmaktadır²⁴. Burada açığa kavuşturulması gereken ilk husus bu Türklerin Eğriboz'a Katalanların hâkimiyetindeki topraklardan mı yoksa Küçük Asya'dan mı geldikleri meselesidir. Diğer taraftan Alfonso'nun savaşı ile Türk beyliklerinin bağlantısını ortaya koyan bu yıla ait birkaç belge daha bulunmaktadır. Örneğin Haziran 1318'de Kandiya Dukası, Türklerin Santorini ve Karpathos adalarına birer akın düzenlediklerini Venedik'e rapor etmişti. İlkinde Andrea Barozzi ikincisinde de Andrea Cornaro olmak üzere her iki adada da Venedikli hâkimler hüküm sürüyordu. Duka, bu akınları Alfonso ile bağlantılı görmüyordu; fakat raporuna Türklerin Girit'e bir saldırı hazırlığı içinde olduğu ve onların bu amaçlarını gerçekleştirmek için kullanacakları gemilerden beşinin Katalanlara ait

²⁰ D. O. C., ss. 108–114, n. 89–94 ve ss. 116–117, n. 97; ayrıca Bon, *La Moree Franque*, ss. 201–202.

²¹ Jacoby, “Catalans”, ss. 243–245; P. Ratti Vidulich, *Duca di Candia. Bandi*, Venezia, 1965, ss. 66, 67, n. 183, 186.

²² D. O. C., s. 111, n. 92.

²³ D. O. C., ss. 141–144, n. 116: “*omnes tractatus... habiti inter dominum Alfonso et Turcos*”.

²⁴ D. O. C., ss. 113–114, n. 94.

olabileceği istihbaratını eklemekten de geri kalmıyordu²⁵. Bununla birlikte aynı ay içinde Eğriboz *baiulosu* da Alfonso'nun önemli miktarda Türk kuvvetlerini Eğriboz'a getirtmek için "Türkiye" ye bir elçi gönderme hazırlığı içinde olduğu yönündeki istihbaratı Venedik'e rapor etmişti²⁶. Tam da bu sırada Santorini'ye yeni bir Türk akını vuku bulmuştu²⁷. Temmuz 1318'de Venedik'e gönderilen yeni raporlarda ise Alfonso'nun Eğriboz'a Küçük Asya'dan çok sayıda Türkü naklettiği haber veriliyordu²⁸.

Kandiya Dukasının yukarıda zikredilen birinci raporunda görülen ilk şey bu yeni durum karşısında Venediklilerin canlarının nasıl sıkıldığıdır. Zira Santorini ve Karpathos adalarını yağmalayan Türkler sonradan Alfonso'nun müttefikleri olmuşlardı²⁹. Kandiya Dukası ise Santorini'ye yapılan akını duyar duymaz bu akını geçekleştiren Türklere bir protesto mektubu yazıp gönderdiğini; karşılığında Türklerden barışın muhafaza edilmesi dilekleriyle birlikte hoş bir özü de içeren bir mektup aldığını; fakat Türklerin verdikleri bu sözlere rağmen Karpathos'a akında bulunmaktan çekinmediklerini ifade ediyordu.

Bu sıralarda Venedik'in, Venedikli tüccarların sıklıkla gittikleri Menteşe beyliği ile olan iyi ilişkilerini muhafaza ettiği bilinmektedir³⁰. Diğer taraftan kaynaklarda bu sırada Venedik ile Aydın Beyliği arasında resmî bir ilişkinin varlığını gösteren herhangi bir kayıda rastlanmamaktadır. [s. 828] Bu sebepten dolayı Kandiya Dukasının sözünü ettiği Türklerin Menteşe Türkleri olduğu iddia edilebilir; ayrıca Santorini ve Karpathos adalarının her ikisinin de Menteşe Türklerinin bölgesine yakın olması onların bu adalara kolaylıkla akınlar düzenleyebilmelerini mümkün kılmaktadır.

Türklerden başka Katalanlar da Kassandreia bölgesine ve Sanudo ailesinin bir mülkü olan Melos Adası'na saldırılarda bulunmak suretiyle kendi deniz seferlerini yapabileceklerini göstermişlerdi³¹.

Yukarıda zikredilen kaynaklarda Türklerin Santorini ve Karpathos adalarına Alfonso'nun teşvikinden sonra saldırı düzenledikleri yönünde açık ifadeler yer almıyorsa da olayların bu şekilde gerçekleştiğinden emin olunabilir; zira bütün bu belgelerde Türklerin bu askerî hareketlerinden söz

²⁵ D. O. C., ss. 115–116, n. 96.

²⁶ D. O. C., ss. 117–119, n. 98.

²⁷ D. O. C., ss. 121–122, n. 100.

²⁸ D. O. C., ss. 122–123, n. 101.

²⁹ D. O. C., ss. 115–116, n. 96: "*cum haberemus cum els (Türkler) pacem et concordiam, et suos custodiebamus et salvabamus et custodiri et salvari faciabamus per nostros*". Bu bölüm, Türkler hususunda Venedik'in bulunduğu girişimin Katalan-Türk anlaşmasından önce olduğunu ifade etmektedir.

³⁰ Yukarıda, n. 7.

³¹ D. O. C., s. 117, n. 108 ve s. 124, n. 103.

edilirken Katalan-Türk işbirliği de yerilmektedir. Dahası Türklerin bu akınlarının Alfonso'nun düşmanlarına yapılmış olduğu da apaçık ortadadır. Nitekim Karpathos Adası, Bodonitza markisinin kocası ve Eğriboz eksarhı Venedikli Andrea Cornaro'ya aitti³². Cornaro, 1313 yılından itibaren adadaki Venedik menfaatlerini koruyup gözetmesi için Eğriboz'da yerleşmeye mecbur edilmişti³³.

Santorini hâkimi Andrea Barozzi'ye gelince; O da Alfonso'nun bir diğer düşmanı Angevinler ile sıkı bir dostluk ilişkisi kurmuştu. Achaia prensi Anjou-Tarantolu Philip 1315 yılı civarında Barozzi'ye Romania İmparatorluğu amiralliği (*admiratus imperii Romaniae*) unvanını bahşetmişti³⁴. Görülen odur ki Kumpanya ile Venedik arasında yapılan antlaşmaya aykırı olarak Alfonso ve müttefikleri Türkler savaşa başvurmalarına rağmen, saldırıların sadece Mora prensliğinin vassallerine veya Sanudo, Barozzi ve Cornaro aileleri gibi yukarıda zikredilen düşmanların topraklarına yapılmış olması antlaşmanın hâlâ daha geçerli olduğu hissini uyandırmaktadır³⁵.

Anlaşılan Venedik zor durumdaydı. Zira Türklerin ortaya çıkışı açıkça ticareti altüst ederken Alfonso'nun faaliyetlerinden dolayı iyice gözleri korkan Eğriboz hâkimlerinden bazıları da onun tarafına geçmişlerdi³⁶. Dolayısıyla Venedik barış yapmak zorunda kalmıştı. Ön antlaşma Haziran 1319'da yapılmış; [s. 829] bu antlaşma iki yıl sonra Mayıs 1321'de yenilenmiş ve böylece sorunlar en azından geçici olarak çözüme kavuşturulmuştu³⁷. Bu ikinci antlaşma her iki taraf için de iyi ve kötü yanlar içeriyordu. Örneğin Kumpanya bu antlaşma ile bütün donanmasının karaya çekilmesine ve sadece Corinth Körfezi'nde gemiler bulundurma hakkını muhafaza etmeye razı oluyor ve Alfonso Türklerden yardım almayacağına dair taahhütte de bulunuyordu. Antlaşmada yer alan maddelerden birine göre Alfonso, Türkler ile yaptığı antlaşmalara sadık kalabilirdi fakat bundan böyle ne Türkler ile yeni antlaşmalar yapabilir, ne onları ülkesine kabul edebilir, ne onları hizmetine alabilir ve ne de onlara yardımda bulunabilirdi; dahası Alfonso, Türklerin akın hazırlığı içinde olduklarını öğrendiğinde

³² Yukarıda, n. 13.

³³ Fr. Thiriet, *Deliberations des Assemblies Vénitiennes concernant la Romanie*, Paris-The Hague, 1966, s. 150, n. 264.

³⁴ K. Hopf, *Veneto-Byzantinische Analekten*, Wien, 1859, s. 29; 1318 yılında Alfonso Fadrique'ye karşı cephe alan Angevinler hakkında bkz. D. O. C., ss. 108-109, n. 89 ve s. 110, n. 91.

³⁵ Bakınız yukarıda, n. 16 ve 17. Bu sırada Sanuto ve Venedik arasındaki ilişkiler için bkz. Jacoby, *Feodalite*, s. 23.

³⁶ Jacoby, "Catalans", ss. 242-243.

³⁷ D. O. C., ss. 132-134 ve 141-144, n. 109 ve 116; ayrıca Jacoby, "Catalans", ss. 243-245.

bunu Venedik'e bildirmeye ve Türkler, Venedik topraklarına saldırdığında onlara karşı savaşmaya mecburdu. Son olarak Alfonso Sanudi ailesi de dâhil istisnasız bütün Venedikliler ile barış içinde olmak zorundaydı. Diğer taraftan ise Venedik, bu antlaşma ile Alfonso'nun Karystos'u işgalini tanıyordu³⁸.

Venedik'in Katalanlar ile ilişkilerini düzenleyen bu antlaşma Kumpanya'nın geri kalan düşmanlarını özellikle de Angevinler ve Papa'yı tatmin etmemiştir. Dahası aşağı yukarı aynı yıl Alfonso, Teselya bölgesinin önemli bir bölümünü işgal etmek suretiyle topraklarını daha da genişletmişti³⁹. Bu durum karşısında ne Angevinler ne de Papa harekete geçme imkânı bulabilmişlerdi. Onların bu durum karşısında başvurdukları adres doğrudan Venedik olmuştur. Fakat Alfonso ile kendi sorunlarını çözen Venedik ise Angevinler ve Papa'nın taleplerini geri çevirmişti⁴⁰. Muhtemelen Venedik bu sıralarda aynı zamanda Türkler ile de meşguldü. Zira Türkler Ege Denizi'ndeki akınlarını 1318 ve 1320 yıllarında var güçleriyle sürdürüyorlardı. Hospitaller (Rodos Şövalyeleri) ve Sakız Adası hâkimi Martino Zaccaria ise Türklere karşı koymaya çalışıyorlardı⁴¹. 1322 yılında Kandiya Dukasının tebaasına Orhan'ın ülkesi (Menteşe ülkesi) ile olan bütün ticareti yasaklaması⁴² da önceki iyi ilişkilerin henüz yeniden tesis edilemediğini kanıtlıyordu. [s. 830] Ancak yine de Alfonso ile antlaşmanın yapıldığı 1321 yılından sonra Frank topraklarına yapılmış Türk akınlarına dair kaynaklarda kesin bilgiler bulunmamaktadır. Bununla beraber Türkler 1321 yılından sonra da Venedik için bir sorun teşkil etmeye devam etmişlerdi⁴³. Venedik sebepsiz yere endişe etmiyordu; zira Türkler 1321 yılından hemen sonra yeniden sahneye çıkmışlardı: 1325 yılında Eğriboz'a ve Naksos Adası'na saldırmışlardı. Venedik ise bu olayın hemen ardından ilk defa Türklere karşı bir ittifak oluşturulması ihtimalini göz önünde bulundurmaya başlamıştı⁴⁴.

³⁸ Jacoby, "Catalans", s. 245, n. 168; Belki de 1321 Antlaşması Eğriboz'un hâkimleri tarafından da imzalanmıştı ki bunların arasında triarch Jean de Noyer, triarch Bartolomeo Ghisi ve hexarch Andrea Cornaro da vardı. Böylece Eğriboz hâkimlerinin 1/3'ü bu antlaşmanın altına imzalarını atmış oluyorlardı. Bkz. D: O. C., ss. 141-144, n. 116; ayrıca Loenertz, *Les Ghisi*, ss. 144-146.

³⁹ Jacoby, "Catalans", ss. 235-236.

⁴⁰ Setton, *Catalan Domination*, ss. 26-27; ayrıca D. O. C., ss. 144-146, n. 117 ve 118, ss. 150-151, n. 122 ve ss. 151-153, n. 123.

⁴¹ L. Gatto, "Per la Storia di Martino Zaccaria, signore di Chio", *Bullettino dell' Archivio Paleografico Italiano*, II-III, (1957-1957), ss. 325-345; ayrıca Wittek, *Das Fürstentum Mentesche*, s. 65.

⁴² Ratti Vidulich, *Duca di Candia*, s. 124, n. 331; Orhan için bkz. Zachariadou, "Traites", s. 3.

⁴³ Jacoby, "Catalans", ss. 247-248, n. 181.

⁴⁴ D. O. C., ss. 159-161, n. 129; R. Cessi-P. Sambin, *Le Deliberazioni del Consiglio del Rogati. Senato. Serie Mixtorum*, Venice 1960, I, s. 269, n. 175.

Türklerin Eğriboz ve Naksos'a düzenledikleri bu akınlar ilk bakışta alışlagelmiş askerî faaliyetler gibi görünmektedir; fakat dönemin koşulları göz önünde bulundurulduğunda bu akınların bu yılın diğer bazı olayları ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Örneğin Alfonso Fadrique'nin 1321 Antlaşmasından sonra Türkler ile ittifakını saklı tutmaya başlaması burada ilk zikredilmesi gereken husustur: En azından elimizde Alfonso'nun sonradan, 1326 ve 1327 yılında, bunu yapmaya çalıştığını ifade eden güvenilir bir kaynak bulunmaktadır.

Sözü edilen yıl yani 1325'te Achaia Prensi Gravinalı John, prensliğini Yunanlıların ve Katalanların elinden kurtarmak için Mora'ya gelmişti⁴⁵. Kumpanya'nın bütün düşmanları da onun etrafında toplanmışlardı: Bunların arasında Eğriboz triarchlarının ikisi, Sakız hâkimi Martino Zaccaria ve Naksos Dükü Niccolo Sanudo bulunuyordu. Naksos ve Eğriboz'a düzenlenen bu Türk akınları ile önceki olayların ve bizim üzerinde durduğumuz bu son gelişmelerin bağlantısını kurmak zordur. Çünkü Achaia prensi bu hususta fazla bir şey yapamayacağını bildiğinden seferine çok çabuk son vermişti (Prens Mora'yı 1326 ilkbaharında terk etmişti).

Şubat 1326'ya geldiğinde Venedik ile Alfonso arasındaki savaşın ikinci safhası başlamıştı. Bu sırada Alfonso'nun eşinin kardeşi Veronali Tomasaccio ölmüş ve böylece yeni miras sorunları da ortaya çıkmıştı. Zira Alfonso, eşinin haklarını talep etmeye başlamıştı. Marino Sanudo'nun bir mektubundan öğrendiğimize göre Alfonso, Eğriboz'a Türk kuvvetlerini göndermişti. Başlangıçta Türklerin adada görülmesinin Alfonso'nun politikası ile ilgili olmadığı sanılmıştı fakat sonradan bu Türklerin Alfonso'nun müttefikleri olduğu ortaya çıkmıştı. Bunun üzerine harekete geçen Venedik, Türkleri adadan çıkartmak için oraya kuvvetler göndermiş ve yenilgiye uğrayan Türkler Karystos'a kaçmışlardı. Venedikliler Alfonso'dan bu Türkleri teslim etmesini istediklerinde Alfonso bunu reddetmiş ve onları Atina'ya göndermişti ki Türkler daha sonra buradan Küçük Asya'ya geri dönmüşlerdi⁴⁶. [s. 831] Bu yıl daha başka Türk akınlarının da meydana geldiği kaydedilmektedir: Nitekim Türkler, bu yıl

⁴⁵ Bon, *La Moree Franque*, ss. 204–206; Sözü edilen yılın Mora'da Yunanlıların konumunun sağlamlaşması ile ilgili olarak bkz. D. A. Zakythinos, *Le Despotat Grec de Moree*, Paris 1932, I, ss. 66–67.

⁴⁶ Jacoby, "Catalans", ss. 248–249; ayrıca R. J. Loenertz, "De quelques iles grecques et de leurs seigneurus Venitiens aux XIVe et XVe siecles", *Studi Veneziani*, XIV, (1972), ss. 24 ve 33. Karystos olayı hakkında bkz. Cerlini, "Nuove Lettere", s. 350; ayrıca G. M. Thomas, *Diplomatarium Veneto-Levanticum*, Venezia 1880, I, s. 205, n. 102; ayrıca Jacoby, "Catalans", s. 251, n. 208.

bazı adaları ve özellikle Mora Prensiğine ait olanları yağmalamışlardı. Venedik ise Türklere karşı koymak için bazı tedbirler almıştı⁴⁷.

Alfonso 1327 yılı başlarında Teselya'nın Yunan kodamanlarına karşı savaşmakla meşgulken Türkler de, şimdi Aydın Türkleri, Alfonso'nun düşmanlarının ülkesine yeniden saldırmaya başlamışlardı. Alfonso bu işbirliğini gizli tutmayı planlıyordu. Sanudo'ya göre⁴⁸ Türkler, Alfonso'ya ait olan adalardan sadece birine, Aigina'ya saldırmışlardı⁴⁹; böylece onlar Alfonso'nun düşmanlarıymış gibi hareket ediyorlardı. Aigina'dan sonra Mora'ya geçen Türkler burada Damala topraklarına saldırmışlar ve Sicchimi (Succhyna) kalelerini zaptetmişlerdi⁵⁰.

Böylece geçmişte Katalanların çeşitli saldırılarına maruz kalan Corinth bölgesi⁵¹ bu kez de Aydın Türkleri tarafından yağmalanmıştı. Diğer taraftan hem Katalanların hem de Türklerin saldırı düzenlenecek bir yer olarak Damala'yı seçmiş olmaları üzerinde de durmak gerekir. Damala o tarihlerde Aydın Türklerinin kuvvetli düşmanı Martino Zaccaria'ya aitti⁵². Aydın Türkleri tam olarak bu yıllarda kendisini İzmir limanından çıkartmak için Zaccaria ile savaşıyorlardı⁵³. Türkler Damala'ya saldırmak suretiyle de askerî harekâtlarını bir parça Küçük Asya'dan Zaccaria'nın Mora'daki topraklarına taşımış oluyorlardı. Zaccaria ayrıca uzun zamandır Kumpanya'nın da düşmanı idi. Üstelik Zaccaria'nın kardeşlerinden biri birkaç yıldır Kumpanya'nın elinde esir tutuluyordu⁵⁴. Bunlardan daha da önemlisi Martino Zaccaria'nın Bodonitza markisinin kızı ile evli olan oğlu Bartolomeo Zaccaria, Eğriboz'un tartışmalı yerleri üzerinde hak iddia etmeye başlamıştı⁵⁵. [s. 832] Marino Sanudo ise bu akından duyduğu üzüntüyü ve durumun giderek kötüleştiğini kaydederken Türkleri Katalanlar

⁴⁷ Sanuto, *Secrata Fidelium Crucis*, ss. 297–298, n. V; Bu mektubun 1327 yılında yazıldığı kesindir çünkü mektupta Bavariyalı Lewis'in İtalya'ya varışı zikredilmektedir. Daha kesin bir ifade kullanmak gerekirse mektubun tarihi söz konusu yılın birinci ayına denk gelmektedir. Bkz. Jacoby, "Catalans", s. 252, n. 213.

⁴⁸ Jacoby, "Catalans", ss. 236–237.

⁴⁹ Cerlini, "Nuove Lettere", s. 350; Aigina hakkında bkz. Loenertz, "Regestes et Notices", s. 105, n. 9.

⁵⁰ Bu yer için bkz. Bon, *La Moree Franque*, ss. 478–479 ve özellikle Jacoby, "Catalans", s. 253, n. 217.

⁵¹ Setton, *Catalan Domination*, s. 25; ayrıca D. O. C., ss. 134–135, n. 110. Komşu Argos bölgesinin müdafaası ile ilgili.

⁵² Bon, *La Moree Franque*, ss. 195–196 ve özellikle s. 205; ayrıca Luttrell, "The Latins", yukarıda n. 12, s. 52 ve n. 128.

⁵³ Lemerle, *L'Emirat d'Aydin*, ss. 50–56; Enveri'nin *Düstûnâmesi*'nde Martino Zaccaria'nın adının Katalan biçimi olan Marti ile kaydedilmesi doğrudur.

⁵⁴ D. O. C., s. 123, n. 102.

⁵⁵ Cerlini, "Nuove Lettere", s. 356; Loenertz, "De quelques iles grecques", s. 24.

ile işbirliğinden mahrum kılmak için Türk kıyılarının hâkimiyetinin ele geçirilmesi gerektiğini iddia ediyordu⁵⁶.

Bu olaylar dönemin müelliflerinin gözünde belki de bizim düşündüğümüzden daha ciddi idi: Mora prensi Gravinalı John, Alfonso'nun tarafında saf tutarak Eğriboz hâkimlerine Alfonso'yu desteklemelerini öğütleyen mektuplar göndermişti. Marino Sanudo ise prensin Alfonso sempatanlığından ziyade Alfonso'nun korkusundan dolayı bu şekilde hareket ettiği gerçeğini kaydediyordu⁵⁷.

Meydana gelen bu gelişmeler Venedik'i çeşitli cephelerde harekete geçmeye zorlamıştı. Venedik, bir taraftan Eğriboz'un müdafaası için adaya kuvvetler gönderirken diğer taraftan da adanın hâkimleri arasında barışı tesis etmek zorunda kalmıştı: Nitekim bu hâkimlerden bazıları açıkça birbirlerine karşı tavrı takınırken bazıları da Alfonso ile işbirliğine meyilli idiler⁵⁸.

Nisan 1327'de Eğriboz'da savaş patlak verince Venedik adaya özel kuvvetler göndermeye mecbur olmuştu: Bu kuvvetler Venedik'ten iki, Girit'ten üç ve Koron'dan iki kadırgadan oluşuyordu. Kuvvetlerin sayılarının artırılması için hummalı bir çalışmaya girişilmişti çünkü yıl sonu itibarıyla Eğriboz'un Kumpanya'nın eline geçmesinden endişe ediliyordu⁵⁹. Venedik'in uyguladığı bütün bu seferberliğe rağmen Eğriboz'un müdafaası, özellikle Türkler 1328 Eylülünden hemen önce büyük kuvvetlerle adaya ayak basmışken, çok zor bir işti⁶⁰. Venedik için asıl sorun da işte bu Türkler idi. Serenissima zaten önceki yıl, yani 1327 yılından beri Türklere karşı bir ittifak kurulması için çaba sarfediyordu. Bizans İmparatoru, Hospitaller ve Sakız hâkimi Martino Zaccaria'nın bu ittifakta yer alacakları öngörülmüyordu⁶¹.

Aynı zamanda Papa da bu mesele ile oldukça ilgiliydi: Zira 1328 yılı sonunda Thebes başpiskoposu Isnard, "hizipçi" Katalanlara⁶² ve Türklere

⁵⁶ Cerlini, "Nuove Lettere", s. 354: "*ad hoc ut Turchi non possent coniungi cum Cathelanis et dampnificare gentes principatus*".

⁵⁷ Cerlini, "Nuove Lettere", s. 354; Jacoby, "Catalans", s. 250.

⁵⁸ Jacoby, "Catalans", ss. 249-253.

⁵⁹ Cerlini, "Nuove Lettere", s. 358; ayrıca Thiriet, *Deliberations des Assemblies*, I, ss. 189-190, n. 457-459; Jacoby, "Catalans", s. 254.

⁶⁰ Sanuto, *Secrata Fidelium Crucis*, s. 313.

⁶¹ Lemerle, *L'Emirat d'Aydin*, s. 54; A. E. Laiou, *Constantinople and the Latins. The Foreign Policy of Andronicus II, 1282-1328*, Cambridge (Mass.), 1972, s. 314.

⁶² 1330 tarihli bir Papalık belgesinde yer alan ifadeler Katalanların hizipçi olarak nitelendirildiklerini göstermektedir: "*Nonnulli schismatici perditionis filii et iniquitatis alumni... ducatum Athenarum... hostiliter occuparunt et detinent occupatum*" (bkz. Baroni, *Annales Ecclesiastici*, ed. Aug. Theiner, XXIV, 1313-1333, Barri-Ducis, 1872, s. 459, n. 54). Belki de bu nitelendirme Papa karşıtı Nicholas V.'in Katalan topraklarındaki müritlerinden kaynaklanmaktadır: Loenertz, "Regestes et Documents", (bkz. Müteakip dipnot), s. 37, n. 34

karşı bir ittifak oluşturulması için Venedik'e gelmişti. [s. 833] Oluşturulacak ittifaka Venedik, Sicilya (Napoli) Kralı Anjoulu Robert ile Taranto ve Achaia prenslerinin katılacağı öngörülmüyordu. Isnard, Şubat 1329'a kadar Venedik'te girişimlerde bulunmuştu⁶³.

III

1329 yılının yaz aylarına gelindiğinde ise durum değişmişti. Bir yanda Eğriboz'u yağmalamaya devam eden Türkler diğer taraftan da Atina Dukalığına bir saldırı düzenlemişlerdi. Bu olaylar için elimizdeki tek kaynak Marino Sanudo'nun bir mektubudur⁶⁴ ve bu mektupta saldırının bir aldatmacadan ibaret olduğuna dair her hangi bir ibarenin bulunmaması Türkler ile Katalanlar arasındaki önceki iyi ilişkilerin gerçekten de bozulduğu anlamına gelmektedir. Böylece Türklerin savaşlarda kendi menfaatlerini gözettikleri yeni bir dönem başlamış oluyordu.

Katalan-Türk ittifakının bozulmasının sebeplerine dair sadece varsayımlarda bulunulabilir. Belki de Eğriboz'da zor durumda kalan Katalanlar, Venedik ile uzlaşmayı istediler. Zira bu yıl, Katalanlara karşı bir sefer hazırlığında bulunan Atina Dükü Gautier VI. de Brienne, onları tehdit ediyordu⁶⁵. Diğer taraftan belki de Katalanlar artık Türklere bel bağlamayı istemiyorlardı. Çünkü sahip oldukları sayısal üstünlüklerinden dolayı Türkleri kontrol etmek zorlaşmıştı. Eğriboz'da sayılarını oldukça arttıran Türklerin savaşa devam etmek istemeleri de zaten ittifakın bozulmasını kaçınılmaz kılmıştı⁶⁶. [s. 834] Türklerle Katalanlar arasındaki ittifakın

ve s. 39, n. 45; ayrıca “*idem Petrus* (Thebes katedrali haznedarı) *erat apostata*” şeklindeki bir ibare de 1329 tarihli bir Papalık belgesinde bulunmaktadır: Bkz. G. Mollat, *Jean XXII (1316-1334); Lettres Communes analysees d'apres les registres dits d'Avignon et du Vatican*, Paris 1928, IX, ss. 65-66, n. 47134.

⁶³ R. J. Loenertz, “Athenes et Neopatras, Regestes et Documents pour servir a l'histoire ecclesiastique des Duches Catalans (1311-1395)”, *Archivum Fratrum Praedicatorum*, XXVIII, (1958), ss. 5-91, özellikle ss. 37-38, n. 34-37.

⁶⁴ Sanuto, *Secrata Fidelium Crucis*, s. 315; ayrıca Loenertz, “Regestes et Documents”, 39, n. 42. Atina'ya yapılan bu saldırı Paskalya Yortusundan sonra ve Ekim ayı son bulmadan önce meydana gelmişti.

⁶⁵ Jacoby, “Catalans”, s. 260.

⁶⁶ Enverî'nin Düstûrnâmesi'nde şu şekilde özetlenebilecek bir bölüm yer almaktadır: Gifriyis (Lemerle bunun Gautier VI. de Brienne ile aynı kişi olduğunu saptamıştır) tarafından tehdiye maruz kalan Katalanlar, kendilerine yardıma bulunması için Aydınolu Umur Bey'e bir haber gönderirler. Umur Bey askerleri ile Atina'ya vardığında Katalanlar, yardım taleplerine bu kadar çabuk bir şekilde cevap verdiği için Umur Bey'e duydukları minnettarlığı dile getirirler fakat diğer taraftan da artık onun yardımına ihtiyaçları kalmadığını belirtirler. Bunun üzerine kendisini hakarete uğramış sayan Umur Bey, boş yere askerlerini seferber ettirdikleri için Katalanların topraklarını yağmalar. Enverî bu olayı sanki 1329 yılından çok sonra olmuş gibi kaydetmektedir; Lemerle de bu gelişmeleri 1337-1341 yılları arasına tarihlemektedir. Bununla birlikte Lemerle, Enverî'nin bu olayla ilgili olarak

Alfonso'nun Venedik ile bir ön barış antlaşması yapmak zorunda kaldığı 1329 yılında bozulduğu ileri sürülebilir: Zira Eğriboz savaşına tamamen bir son veren 1331 tarihli antlaşmanın metninde yer alan "*pactionibus factis per dominum Marchum olim capitaneum et baiulum*" ibaresi bunu kanıtlamaktadır. Bu ibarede adı geçen Marco, Venedik'in 1327'de Eğriboz'a gönderdiği ve orada yaklaşık iki yıl kalan Marco Gradenigo ile aynı kişi olmalıdır⁶⁷.

Belki de bu durum bu sıralarda Alfonso'nun neden başvekillik görevinden alındığını da açıklamaktadır⁶⁸. Çünkü Alfonso, Türkler ile yaptığı ittifaktan topraklarını genişletmek hususunda bir fayda sağlayamamış ve böylece onun politikası başarısızlığa uğramıştı. Aksine bu politika Alfonso'nun devletine karşı bir tehlikeye dönüşmüştü. Dahası bu ittifak, Hıristiyan dünyasında Katalanlara karşı genel bir öfkenin doğmasına neden olmuştu.

Hatta bu sırada Alfonso'nun düşmanları bölünmüş vaziyette olmasalardı Alfonso için her şey daha da kötü olabilirdi. Nitekim Venedik'in Türklere karşı birleştirmek istediği kuvvetler 1329 yılında tamamen ayrı düşmüşlerdi. Örneğin Venedik'in çok güvendiği ve Marino Sanudo'nun da Türklere karşı mücadelesinden dolayı kendisini övdüğü Naksos Dükü Niccolo Sanudo Venedik cephesinden kopmuştu⁶⁹. Niccolo Sanudo, İstanbul İmparatorunun safına geçmiş ve ikisi birlikte 1329 sonbaharında Martino Zaccaria'yı Sakız'dan çıkarmışlardı⁷⁰. Bu son olay Aydın Türklerinin

yazdıklarını ve onun eserini açıkça karışık bulmakta ve bunun gibi pek çok sefer ve akının Enverî tarafından karıştırılıp karıştırılmadığına kuşku ile bakmaktadır. Ben de Enverî'nin bu bölümde kaydettiklerinin 1329 yılı olayları ile ilgili olup olmadığı hususunda Lemerle ile aynı şüpheleri paylaşmaktayım. Bkz. Lemerle, *L'Emirat d'Aydın*, ss. 116–122 ve s. 141.

⁶⁷ D. O. C., ss. 196–200, n. 153; ayrıca Loenertz, *Les Ghisi*, ss. 149–150; Gradenigo'nun misyonu hakkında bkz. Cerlini, "Nuove Lettere", s. 358 ve ayrıca Thiriet, *Deliberations des Assemblies*, I, s. 190, n. 459; ayrıca Sanuto, *Secrata Fidelium Crucis*, s. 313. Ağustos 1329'da Eğriboz'da yeni bir baiulonun iş başında olduğu görülmektedir. Bu yüzden antlaşma muhtemelen Ağustos 1329'dan önce yapılmış olmalıdır. Antlaşma için yapılan müzakerelerden ise ilk kez Kasım 1330 yılında bahsedilmektedir: Jacoby, "Catalans", s. 260. Bununla beraber bu yıla ait Senato kararları çok eksik ve bölük pörçük olduğundan müzakerelerden bahsedilmesi de pek fazla bir anlam ifade etmemektedir. Önceki baiulo Marco Minotto da hadiselere oldukça uzak kalmaktadır: Onun zamanında yani 1325'te Venedik ile Katalanlar arasındaki antlaşmanın yenilenmesi gündeme gelmişti fakat bunun başarıya ulaşip ulaşmadığı kesin değildir; bkz. Jacoby, "Catalans", s. 245, n. 167. Son olarak 1331 Antlaşmasında adı geçen baiulo Marco'nun, Alfonso'dan tazminat talep etmeye yetkili kılınması da önce savaşın meydana geldiğinin bir ifadesidir. Bu durum 1331 Antlaşmasında adı geçen Marco'nun Marco Gradenigo olduğunu göstermektedir.

⁶⁸ Jacoby, "Catalans", s. 261.

⁶⁹ D. O. C., ss. 167–168, n. 136; bu metnin tarihi hakkında bkz. Yukarıda n. 48.

⁷⁰ Sanuto, *Secrata Fidelium Crucis*, ss. 315–316; Gregoras (Bonn), I, s. 438; Cantacuzenus (Bonn), I, s. 385.

Emirinin rahatlamasına yol açmış olmalıdır. Çünkü bu sayede güçlü bir düşman saf dışı bırakılmıştı. Bu olay aynı zamanda Venedik'in politikasına vurulmuş bir darbe niteliği de taşıyordu.

Bu son olay ile aynı zamanda Bizans İmparatoru, Türklere karşı oluşturulacak bir ittifaka katılmak niyetinde olmadığını gösteriyor ve tam aksine Türklerle bir ittifak dönemini başlatıyordu. Nitekim İmparator Andronikos III, Sakız Adası'nın zaptından hemen sonra Aydın ve Saruhan Emirleri ile antlaşmalar yapmıştı⁷¹. [s. 835] Diğer taraftan bu antlaşmaların yapılmasından kısa bir süre önce Bizans ile Papalık arasındaki ilişkiler de kötüleşmişti⁷². Zira İmparatorun Sakız'daki bu zaferinden sonra Papa, 1330 yılının başında Fransa Kralına yazdığı bir mektupta İmparatorun Rodos'u da tehdit ettiğini ifade ediyordu⁷³.

Türk akınları devam ederken Venedik'in durumu da kötüleşiyordu: Türkler, Ege adalarını olduğu gibi Mora ve Eğriboz'u da hedefleri arasına almışlardı⁷⁴. Papa ise daha hâlâ Katalanlar ile uğraşıyordu: Bundan dolayı Papalık, Brienneli Gauthier II.'in 1331'de Katalanlar üzerine düzenlediği ve sonuçsuz kalan seferine de yardımda bulunmuştu⁷⁵.

Venedik bir kez daha kendisini Kumpanya'nın diğer düşmanlarından ayrı tutarak Katalanlar ile Nisan 1331'de, 1321 Antlaşmasının pek çok maddesini aynen ihtiva eden bir antlaşma yapmıştı⁷⁶. Bu antlaşmaya göre Alfonso, Eğriboz'da sadece Karystos kalesini elinde tutabilecekti⁷⁷. Venedik aynı zamanda bu ay içinde Menteşe Türkleri ile de iyi ilişkileri yeniden tesis etmişti: Zira Kandiya Dukası ile Orhan Bey arasında bir antlaşma akdedilmişti⁷⁸.

⁷¹ Lemerle, *L'Emirat d'Aydın*, s. 66.

⁷² Bizansın, Bavariyalı Lewis IV.'i desteklemek niyetinde olduğu görünüyordu: Bkz. Laiou, *Constantinople and the Latins*, s. 307; ayrıca U. V. Bosch, *Kaiser Andronikos III Palaiologos*, Amsterdam 1965, ss. 109–110.

⁷³ A. Coulon-S. Clemencet, *Lettres Secretes et Curiales du Pape Jean XXII (1316–1334) relatives a la France*, fasc. 8, Paris 1965, s. 122, n. 4174.

⁷⁴ F. Kunstman, "Studien über Marino Sanudo Torsello den Aelteren", *Abhandlungen der Bayerischen Akademie der Wissenschaften*, hist. Klasse, VII, (1853), s. 778; ayrıca Giovanni Villani Muratori'de, *R. I. S.*, XIII, 1728, col. 694.

⁷⁵ Bon, *La Moree Franque*, ss. 206–207; Setton, *Catalan Domination*, ss. 38–40; Loenertz, "Regestes et Documents", s. 39, n. 45 ve 46; Jacoby, "Catalans", s. 250.

⁷⁶ D. O. C., ss. 196–200, n. 153.

⁷⁷ Karystos hakkında bkz. C. Hopf-G. B. De Sardagna, *Dessertazione documentata sulla storia di Karystos*, Venezia 1856; ayrıca Loenertz, "Regestes et Notices", ss. 181–182; ayrıca Jacoby, *Feodalite*, s. 200.

⁷⁸ Zachariadou, "Traites", ss. 3–4.

Bu antlaşmalara rağmen Ege Denizi'nde barış hüküm sürmüyor, Türk akınları bütün hızıyla devam ediyordu⁷⁹. Bu sefer adaları ve kıyı bölgelerini yağmalayanlar muhtemelen Aydın Türkleri idiler. Antlaşmadan kısa bir süre sonra Kumpanya, Türklere karşı savaşıma arzusunu ortaya koymuş fakat Senato onların bu niyetini tasvip etmemişti⁸⁰.

Bu gelişmeler üzerine Venedik ve Papa yüzlerini Fransa Kralına çevirmişlerdi⁸¹. Nitekim Mayıs 1332'de Venedik, Türklere karşı bir Haçlı Seferi düzenlenmesi için Fransa Kralı ile müzakerelere başlamıştı⁸². Fakat diğer taraftan Romania'da hızlı bir diplomasi trafiği yaşanıyor. [s. 836] Mart 1332'de Naksos Dükü Niccolo Sanudo, Türkler ile ayrı bir antlaşmanın altına imza atmıştı. Serenissima, Katalanlar ile yaptığı antlaşmaya Naksos Dükünü de dâhil ederek en azından onun için de barışı garanti altına almasına rağmen Naksos Dükünün Türkler ile yaptığı antlaşmanın kapsamına Eğriboz'u da dâhil ettirmeye uğraşmaması Venedik'i açıkça hayal kırıklığına uğratmıştı⁸³.

Bundan kısa bir süre sonra, Haziran'da, Senato'nun Eğriboz'un Venedikli *baiulosunun* Türkler ile ayrı bir antlaşma yapıp yapmama hususunu tartışıyor olması, Eğriboz'daki durumun ne kadar ümitsiz olduğunu gösteriyordu⁸⁴. Dahası bir yıl önce Menteşe Beyliği ile yeniden kurulan iyi ilişkiler, Senato'nun "Türkiye" ile bütün ticareti yasaklayan bir karardan anlaşıldığına göre bu sıralarda tekrar bozulmuştu⁸⁵. Venedik, Temmuz 1332'de ise, bu kez yerel güçlere dayanan bir Haçlı Seferi düzenlemeye çalışıyordu: Venedik'e göre bu sefere Bizans, Hospitaller, Eğriboz, Bartolomeo Ghisi ve hatta Niccolo Sanudo iştirak etmeliydiler⁸⁶.

⁷⁹ Kunstman, "Studien über Marino Sanudo Torsello", ss. 797–798; Cessi-Sambin, *Le Deliberazioni*, I, s. 434; n. 264.

⁸⁰ Jacoby, "Catalans", s. 260.

⁸¹ Lemerle, *L'Emirat d'Aydın*, ss. 90–92.

⁸² [R. Predelli], *I Libri Commemorativi della Repubblica di Venezia*, Venezia 1876–1901, III, s. 43, n. 252.

⁸³ G. I. Brătianu, "Les Venitiens dans la mer Noire au XIVe siècle", *Academie Roumaine, Etudes et Recherches*, XI, (1939), s. 43, n. VIII; ayrıca R. Cessi-M. Brunetti, *Le Deliberazioni*, yukarıda n. 45, II, Venezia 1961, s. 17, n. 56; ayrıca Fr. Thiriet, *Regestes des Deliberations du Senat de Venise concernant la Romanie*, Paris-The Hague, 1958, I, ss. 24–25, n. 11. Naksos Dükünün Menteşe ve Aydın beyliklerine yıllık haraç ödediği bilinmektedir. Bkz. Wittek, *Das Fürstentum Mentesche*, ss. 71 ve 94, n. 3; bu haracın büyük ihtimalle 1332 antlaşması ile konduğu görülmektedir.

⁸⁴ R. Cessi-M. Brunetti, *Le Deliberazioni*, II, s. 39, n. 127; Thiriet, *Regestes du Senat*, I, s. 25, n. 15; Loenertz, *Les Ghisi*, ss. 213–214.

⁸⁵ Brătianu, "Les Venitiens", ss. 46–47, n. XIV; Loenertz, *Les Ghisi*, ss. 214–215.

⁸⁶ S.Theotokes, *Θεσπισματα της Βενετιχης Γερουσιας, Μνημεια της Ελληνιχης Ιστορι ας, Αχαδημια Αθηνων* Atina 1936, III/I, ss. 108–109; R. Cessi-M. Brunetti, *Le Deliberazioni*, II, s. 52, n. 187.

Hatta Eylül ayında Rodos'da Venedik ile Bizans arasında resmî bir antlaşma dahi akdedilmişti⁸⁷.

Yine de o yıl yapılan bütün çabalar boşa gitmiş ve Eğriboz'un Türklere haraçgüzar olmasının önüne geçilememişti. Bu olayı biri İtalyan Giovanni Villani'nin Kroniği⁸⁸ diğeri de Türk Enverî'nin Düstûrnâmesi⁸⁹ olmak üzere iki kaynak kaydetmektedir. Nitelik bakımından birbirlerinden çok farklı olmalarına rağmen her iki kaynak da o yıl Türklerin büyük hareketlere giriştiklerini özellikle ifade etmektedirler. Villani, kısaca Türklerin o yıl pek çok adayı yağmaladıklarını kaydetmektedir. Enverî ise olayları daha ayrıntılı biçimde ele almıştır⁹⁰: Enverî, destansı bir üslup ile Aydınoğlu Gazi Umur Bey'in askerlerinin nasıl Eğriboz'un karşı kıyısındaki Bodonitza ve Aulis (Tuzla) bölgelerine saldırdıklarını anlatmakta⁹¹; sonra Türklerin Yavzca olarak adlandırdıkları Siphnos Adası ile bağlantılı olduğu düşünülen "Bozca" Ada'ya yaptıkları akını nakletmekte⁹²; [s. 837] ardından güçlü bir direnişten sonra teslim olan Eğriboz'a yapılan akını anlatmaktadır. Enverî, bundan sonra Umur Bey'in gemileri batınca adada mahsur kalan bazı Türkleri kurtarmak için donanması ile nasıl Monembasia'ya gittiğini; Monembasia'dan Eğriboz'a dönüşte de yolunun üzerinde yer alan ve Latin hükümdarına ait olan bir kaleye saldırıda bulunduğunu yazmaktadır⁹³. Son

⁸⁷ Predelli, *I Libri Commemorativi*, II, s. 45, n. 264.

⁸⁸ Giovanni Villani Muratori'de, *R. I. S.*, XIII, 1728, col. 723; Villani'nin raporu L. Monaldeschi tarafından tekrarlanmıştır: Bkz. L. Monaldeschi, Muratori'de, *R. I. S.*, XII, col. 534.

⁸⁹ Bkz. Yukarıda, n. 10, mısra 361–744.

⁹⁰ Enverî'nin kaydının incelenmesine dair bkz. Lemerle, *L'Emirat d'Aydin*, ss. 68–88.

⁹¹ Eski Aulis bölgesi Tuzla Burnu olarak adlandırılıyordu: P. Kahle, *Piri Re'is, Bahrije. Das Türkische Segelhandbuch für das Mittelländische Meer von Jahre 1521*, Berlin ve Leipzig, 1926, II, s. 29.

⁹² Metin Arap alfabesi ile yazılmış olduğundan Yavzca, çok kolay bir biçimde Bozca olarak tahrif edilmiştir. Yavzca hakkında bkz. P. Kahle, *Piri Re'is*, I, s. 4.

⁹³ Enverî bu kalenin ismini vermemektedir. Kalenin hâkimi Ghifrilos olarak bilinmektedir ve "son chef etait le Pape". Çünkü saldırı Monembasia ve Eğriboz arasındaki bir yerde meydana gelmişti. Bu yüzden saldırıya uğrayan yerin Mora'nın doğusunda bir yer, belki de Türklerin zaten aşına oldukları Argolid'de olması gerekir. Bu durumda o yerin hâkimi ile ilgili olarak şöyle bir varsayım ileri sürülebilir. Belki de Ghifrilos ismi Grekçe Fouguerol'dan tahrif edilmiştir. Çünkü f ve gh Arap alfabesinde kolaylıkla birbirlerine karıştırılabilir ve sesli harfler burada zikredilmez. XIII. yüzyılın ortalarından itibaren Argolid'de yerleşmiş bulunan Foucherolles veya Fougueroles ya da Faulseron ailesi (Bon, *La Moree Franque*, ss. 114–115, 237 ve 489), muhtemelen Umur Bey tarafından biliniyordu. Çünkü bu aile Umur Bey'in eski müttefiki Alfonso Fadrique'nin düşmanlarındandı: D. O. C., ss. 134–135, n. 110; Setton, *Catalan Domination*, ss. 27, 32. Enverî, Ghifrilos'un bir keşiş olduğunu belirtmektedir; bu ifade, Enverî'nin Ghifrilos'un aynı zamanda çocuklarının olduğu şeklindeki sonraki ifadeleri ile çelişmektedir (mısra 681–682). Bununla beraber bu ifadeler Foucherolles ailesi ile ilgili karışık bilgilerden kaynaklanmaktadır; bu ailenin Katolik kilisesine tâbi pek çok üyesi vardır; zira bu aile ile ilgili olarak 1311'de Argos'da bir katedral rahibinden ve 1330'dan 1335'e

olarak Enverî, Umur Bey'in hâkiminin haraç ödemesini şart koştuğu Eğriboz'a nasıl ulaştığını anlatmaktadır.

Türklerin bu akınları mevcut siyasî durumu da yansıtmaktadır. Türkler, düzenledikleri bu geniş çaplı akınlara rağmen Niccolo Sanudo ve Bizanslılara ait yerlere saldırmaktan kaçınmışlardı çünkü Türklerin, onların her ikisiyle de yaptıkları antlaşmaları vardı. Türkler, bilhassa Venedik ile dostluk bağları bulunan ve bağımsız bir hükümdarın idaresindeki Siphnos Adası'na saldırmışlar⁹⁴ ve aynı zamanda Bodonitza markisine ve bu markiliğin etrafındaki bölgelere akınlarda bulunmuşlardı. Fakat Türklerin esas hedefi kuşkusuz Eğriboz Adası idi. Bu ve bundan önceki olaylar incelendiğinde Türklerin seferlerinin rastgele yapılan birer yağma akınları değil aksine stratejik bir amaç içeren akınlar olduğu açıkça görülmektedir.

Böylece, Alfonso ile Venedik arasında paylaşılmayan Eğriboz Adası, Katalanların adanın bir kısmını ilhak etmek için kendilerinden yararlanmak istedikleri Türklere haraçgüzar olmuştu.

Yazının başında zikredilen antlaşmanın bir maddesi, Enverî'nin Eğriboz'un hâkimlerinin Aydın Türkleri olduğu şeklindeki verdiği bilgiyi teyit etmektedir. Dahası bu antlaşmada Menteşe Emiri Orhan (1331–1337 yılları arasında bir tarihte ölmüştür⁹⁵)'ın da Eğriboz'dan yıllık haraç aldığı yazılıdır⁹⁶. [s. 838] Zira bu durumdan Orhan'ın da istifade ettiğini hesaba katmalıdır. Çünkü kaynaklar incelendiğinde Menteşe Türklerinin de bir dönem Alfonso'nun müttefikleri olduğu ortaya çıkmaktadır.

Katalanlar ile Türkler arasındaki bu ittifakın sonradan Türklerin Ege'de yayılmalarını kolaylaştırdığı kesindir. Bu ittifak aynı zamanda birkaç yıl sonra vuku bulan ve Türklerin yeni bir yayılma hareketi ile sonuçlanan Cantacuzenus'un Aydın ve Osmanlı Türkleri ile ittifakının da habercisi olmuştur. Her iki durumda da Türkler, müttefiklerinden sağladıkları güvenlik hususundaki bazı imtiyazlar sayesinde genişleme hareketlerine girişebilmişlerdir. Güvenlik hususunda müttefiklerden sağlanan bu garantiler Türklerin askerî harekâtlarının birinci safhasında gerekliydi. Çünkü Türkler

kadar da Rodos'da Hospital tarikatının bir teşrifatçısından bahsedilmektedir: bkz. Luttrell, "The Latins of Argos and Nauplia", ss. 52–53.

⁹⁴ C. Hopf-G. B. De Sardagna, *Di alcune dinastie latine nella Grecia*, Archivio Veneto, XXXI, N. S., XVI, (1886), ss. 162–167.

⁹⁵ Wittek, *Das Fürstentum Mentesche*, s. 70; Zachariadou, "Traites", s. 4.

⁹⁶ Antlaşmanın ilgili kısmı aynen şöyledir: "*et tota insula Nigropontis non debeat nobis solvere tributum salvo quod si contigerit quod dominato Cretae facia pacem cum Zalappi, filio quondam Athini, domino Theologi, tali modo, quod si ipse noluerit ponere totam insulam Nigropontis in pace sua, sicut nos concordis fuimus, sed voluerit accipere tributum quod consuevit accipere, volumus etiam nos accipere tributum, quod consuevit accipere pater noster Orhani*".

bilmedikleri ve nispeten de Kucuk Asya'dan uzak olan yerlere akınlarda bulunuyorlardı.

Katalanların teşvikiinde gelişen Türklerin bu ilk yayılma hareketleri Venedik tarafından durdurulmuştu. Uzun bir hazırlık evresinden sonra 1334'te büyük bir güçle harekete geçen Serenissima, Türklere, onları bir süreliğine geri çekilmeye zorlayan önemli bazı darbeler vurmuřtu⁹⁷.

Fakat bu çok geçici bir başarıydı ve bunun hemen ardından 1345–1346 yılında İzmir Haçlı Seferinin başarısızlığa uğraması Avrupa'nın Türklere karşı koyamaz halde olduğunu kanıtlıyordu.

⁹⁷ Lemerle, *L'Emirat d'Aydin*, ss. 89–101; V. Laurent, *Action de graces pour la victoire navale remportee sur les Turcs a Atramyttion au cours de l'automne 1334*, *Eis mnemhn K. Amavtu*, Atina 1960, ss. 25–41; Setton, *The Papacy and the Levant*, ss. 178–182.